అభివృద్ధి విధ్వంసం

కొన్ని మాటలకు అర్థాలు ఎంతగా మారిపోతాయంటే దానికి వేరే అర్థం ఉండింది ఒకప్పుడు అని మనమే మర్చిపోతాం. పది పదిహేను ఏళ్ళుగా సరళీకరణ అన్నమాట ఒకటి వాడుతున్నాం. మామూలుగా తెలుగు భాషలో సరళం అంటే మంచిమాట. సులభంగా ఉంది, నేరుగా ఉంది, తిన్నగా ఉంది, సులువుగా ఉంది అనే అర్థం వస్తుంది. అట్లే వాడే వాళ్ళం అందరం చిన్నప్పుడు. ఇప్పటికీ వాడతాం కొన్ని సందర్భాలలో. కానీ సరళీకరణ అనేది ఒక భయపెట్టే మాట అయిపోయింది ఇప్పుడు.

ఏమిటీ సరళీకరణ? పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలకు, కంపెనీలు పెట్టుకోవడానికి, వ్యాపారాలు చెయ్యడానికి ఉన్న నిబంధనలను వాళ్ళకు సరళం చేశారు. దీనివల్ల వాళ్ళు కంపెనీలు సులభంగా పెట్టుకోవచ్చు. అనుమతులు సులభంగా వస్తాయి. దిగుమతులు సులభంగా చేసుకోవచ్చు. కాలుష్య నియంత్రణ బోర్డు, కార్మికశాఖ అధికారులు అందరూ వాళ్ళకు సులభంగా అన్ని పర్మిషన్లు ఇస్తారు. ఇలా వాళ్ళకు అన్నిటినీ సరళం చేయడాన్నే సరళీకరణ అన్నారు కాబట్టి మనకు అది కఠినంగా తయారయ్యింది. అందువల్ల సరళీకరణ చెడ్డమాట అయ్యింది.

ఇప్పుడు అభివృద్ధి కూడా అట్లాంటి మాటే అయిపోయింది. మేము స్కూల్లో, కాలేజీలో ఉన్నప్పుడు అభివృద్ధి కావాలని ఆందోళన చేశాం. విశాఖపట్నంలో ఉక్కు ఫ్యాక్టరీ కావాలి అని ఆందోళన చేశాం. నేనప్పుడు తిరుపతిలో చదువుకునేవాడిని. విశాఖపట్నం ఎక్కడుందో నాకు తెలుసనుకోండి గానీ, వేరే నా మిత్రులెవ్వరికీ తెలియదు - "విశాఖ ఉక్కు ఆంధ్రుల హక్కు" అని గోడలమీద రాసేవాళ్ళం. అభివృద్ధి అంటే మామూలుగా ఒక దృశ్యం, ఒక చిత్రం మనకుంటుంది. ఏమిటా చిత్రమంటే రోడ్లులేని గ్రామాలకు రోడ్డు వస్తుంది. బస్సులేని ఊరికి బస్సు వస్తుంది. స్కూల్ లేని ఊరుకు స్కూల్ వస్తుంది. ఆసుపత్రి వస్తుంది. ఒక ఫ్యాక్టరీ వస్తే ఒక వందమందికి ఉద్యోగాలు వస్తాయి. వెనకబడిన ప్రాంతాలలో, వ్యవసాయం అంతగా గిట్టుబాటు కానటువంటి

ఆ ప్రాంతాలలో వ్యవసాయాన్ని వదిలిపెట్టి ఒక ఫ్యాక్టరీలో పని చేసుకొనే అవకాశాలు లభిస్తాయి. అభివృద్ధి అంటే ఈ చిత్రం ఉండేది కాబట్టి అభివృద్ధి కావాలనే వాళ్ళం. అప్పుడు మనం మూర్ఖులమా? లేదా చిన్నప్పుడు మాకు కావాలని, ఇప్పుడు మీకు వస్తుంటే వద్దంటున్నామా - అది కూడా ఆలోచించుకోవాలి.

సమస్య ఎక్కడొచ్చిందంటే దేన్ని అభివృద్ధి అంటున్నామో దాని అర్థం మారింది. అందువల్ల అది ఇవ్వాళ ఒక భయపెట్టే మాటయ్యింది. గ్రామాలకు రోడ్లు కావాలి, స్కూళ్ళు కావాలి, బస్సులు కావాలి అనేది ఇప్పటికీ అభివృద్ధే. వాటికి అవి అక్కరలేదని ప్రభుత్వం కూడా ఏమీ చెప్పదు. అయితే ఇటువంటి సదుపాయాలని ప్రభుత్వమే ఒక పనిగా పెట్టుకొని కల్పించు కొంటూ పోతే ఉన్న డబ్బంతా దానికే అయిపోతుంది. దాని బదులు ప్రభుత్వం తన దగ్గర ఉన్న నిధులు, తన దగ్గరున్న జాతి సంపదను పెట్టుబడి దారులకు పెట్టుబడులు భారీగా పెట్టడానికి అవసరమైన వసతులు, సదుపాయాలు కల్పించ డానికి ఖర్చుపెడితే, వాళ్ళొచ్చి పెట్టుబడులు పెడితే, దానితో సంపద పెరిగితే, ఆ పెరిగిన సంపద నుంచి ప్రజానీకానికి ఫలితాలు ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో వస్తాయి. అది సరయిన అభివృద్ధి పంథా అనేది ఇవ్వాళ ప్రభుత్వం మాట్లాడుతున్నమాట. అక్కడ మనకు తేడా వస్తోంది.

మన దేశానికి ప్రణాళిక సంఘం ఒకటుంది. ప్లానింగ్ కమీషన్ అంటారు. 11వ ప్లానింగ్ కమీషన్ రిపోర్టు మొన్న వచ్చింది. అయిదేళ్ళకోసారి ప్రణాళిక సంఘం ఒక నివేదిక తయారుచేస్తుంది. దేశాన్ని ఏ విధంగా అభివృద్ధి చేయాలి అని వాళ్ళు కొన్ని రాస్తారు. దాంట్లో భాగంగా అభివృద్ధి, ప్రగతి - వీటికి నిర్వచనం, సూచికలు రాస్తారు. సూచిక అంటే ఏమిటి? అయిదేళ్ల కింద అయిపోయిన 8వ పంచవర్ష ప్రణాళికకు, ఆ తర్వాత అయిపోయిన 9వ పంచవర్ష ప్రణాళికకు మధ్య ఏవిధమైన మార్పులు వచ్చాయి? ఏమైనా అభివృద్ధి జరిగిందా? ప్రగతి వచ్చిందా? వీటికి కొలబద్దలు కావాలి గదా, ఆ కొలబద్దలే సూచికలు. అప్పట్లో ఏమేమి సూచికలుండేవి? ఉదాహరణకు దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన ఉండేవాళ్ళ సంఖ్య ఎంత తగ్గింది? అదొక సూచిక. ఎంత అభివృద్ధి వచ్చిందనడానికి అదొక కొలబద్ద, ఒక కొలమానం.

ప్రసూతి సమయంలో సరయిన వైద్య సదుపాయం లేక, సరయిన ఆసుపత్రి లేక ఎంతమంది ఆడవాళ్ళు కాన్పుల్లో చనిపోతున్నారు? ఆ సంఖ్య ఏమయినా తగ్గిందా? వెయ్యి కాన్పులకు చనిపోయే ఆడవాళ్ళు 60 ఉంటే ఇప్పుడు 40కి తగ్గిందా, వందకు

పెరిగిందా? అదొక సూచిక. బాల్యం గడవకముందే చనిపోయే పిల్లలు - ఇన్‌ఫాంట్ మోర్టాలిటీ అంటారు ఇంగ్లీషులో - అదేమన్నా తగ్గిందా? లేక పెరిగిందా? అక్షరాస్యత, స్కూలుకు హాజరవుతున్న పిల్లలసంఖ్య ఇత్యాది సూచికలన్నీ రాసుకొని వాటితోపాటు ఇంకో సూచిక కూడా పెట్టేవారు. అదేమి సూచిక అంటే మొత్తంగా ఆర్థిక వృద్ధిరేటు ఎంత ఉంది అని? అంటే మొత్తంగా దేశంలో జరిగే ఉత్పత్తి - ప్రైవేటు రంగం, ప్రభుత్వ రంగం, వ్యవసాయ రంగం, పారిశ్రామిక రంగం, హోటళ్ళు అన్నీ కలుపుకొని జరిగే ఉత్పత్తి ఉంటుంది గదా - ఆ స్థూల జాతీయ ఉత్పత్తి, జి.డి.పి. అంటారు ఇంగ్లీషులో - అది ఎంత పెరిగింది అని. అది కూడా ఒక సూచికగా ఉండేది.

ఇప్పుడు ప్రపంచ బ్యాంకు ఏం చెప్పిందంటే, మీరు ఇన్ని సూచికలు పెట్టుకొని, ఇన్ని కొలమానాలు పెట్టుకొని, దీనికి 15 కోట్లు, దానికి 30 కోట్లు, దీనికి 40 కోట్లు ఇట్లా ఖర్చుపెట్టుకుంటూ వస్తే దేశం అభివృద్ధి కాదు. అభివృద్ధి కావడమంటే ప్రపంచబ్యాంకు చిత్రమేమిటి? దేశం అమెరికా కావాలి, ఇండియా అమెరికా లాగుండాలి. ఇంగ్లాండు లాగుండాలి, ఫ్రాన్స్ లాగుండాలి. అట్లా మీ దేశం కావాలంటే మీరు పది పన్నెండు సూచికలు పెట్టుకొని - ప్రసూతి మరణాలు తగ్గించడానికి ఈ 500 కోట్లు ఖర్చు పెడుతున్నాం, బాల్య మరణాలు తగ్గించడానికి ఈ 700 కోట్లు ఖర్చు పెడుతున్నాం, అక్షరాస్యత పెంచడానికి ఈ వెయ్యి కోట్లు ఖర్చుపెడుతున్నాం - ఇట్లా ఖర్చు పెట్టుకుంటూపోతే మీకు ఫలితం రాదు. మీరు ఏం చేస్తారంటే పెట్టే ఖర్చంతా కూడా మన ముఖేష్ అంబానీగారు లేకపోతే అనీల్ అంబానీగారు లేకపోతే జిందాల్‌గారు, మిట్టల్‌గారు, లేకపోతే వాళ్ళ అమెరికా మిత్రులు... వీళ్ళంతా ఉన్నారు కదా భారతదేశంలో పెట్టుబడులు పెట్టడానికి - వాళ్ళకు వసతులు చాలా కావాలి. వాళ్ళకు అద్భుతమైన రోడ్లు కావాలి. అద్భుతమైన విమానాశ్రయాలు కావాలి. విశాలమైన భూభాగం కావాలి. ఇట్లాంటి గతుకు రోడ్లుండే ఊర్లు వాళ్ళకు వద్దు. వాళ్ళకు అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలుగల టౌన్‌షిప్పులు కావాలి, అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలు గల నగరాలు కావాలి. నేలమీద రైళ్ళుపోతే చాలదు. మా హైద్రాబాదులో ఇప్పుడు గాల్లో ప్రయాణించే రైలు వస్తుందట. మీరు పదేళ్ళ తరువాత హైద్రాబాదుకు వస్తే ఆ రైల్లో పోవచ్చు- మేమక్కడ ఉంటే ఇంకా, మీరు ఇంకా ఉంటే, హైద్రాబాద్ ఇంకా ఉంటే అప్పటికి. అంతర్జాతీయ ప్రమాణాలు గల ఇన్‌ఫ్రాస్ట్రక్చర్ అంటే 24 గంటలు కరెంట్ కావాలి. అడిగినంత నీళ్లు కావాలి. పక్కనే ఓడ రేవు కావాలి. ప్రతి జిల్లాకు ఒక విమానాశ్రయం కావాలి. వీటిమీద ఖర్చు పెట్టండి మీరు. అనవసరంగా వేరేవాటిమీద ఖర్చు పెట్టొద్దు. వీటిమీద మీరు

ఖర్చుపెడితే పెద్ద పెద్ద పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలు - స్వదేశీయమూ, విదేశీయమూ - వచ్చి పెట్టుబడులు పెడతారు.

అలాగే మీ దేశంలో కార్మిక చట్టాలు చాలా కఠినంగా ఉన్నాయి - ఏం కఠినంగా ఉన్నాయో? కార్మిక నాయకులు ఎవరూ మాట్లాడరుగానీ, వాళ్ళు అనుకుంటు న్నారు కఠినంగా ఉన్నాయి ఇక్కడ అని. ఉద్యోగం నుంచి తీసేయాలంటే కష్టం, రిట్రెంచ్ చేయాలంటే కష్టం, లే ఆఫ్ చేయాలంటే కష్టం. మీ దేశంలో అవన్నీ సరళించండి. సరళీకరణ అంటే అర్థం ఇది. అందుకే మనకు చెడ్డమాట అయిపోయింది అది. పనుంటే పని ఇస్తాడు లేకపోతే ఇంటికి పంపించేస్తాడు. హైర్ అండ్ ఫైర్ అంటారు ఇంగ్లీషులో. చాలా ప్రాసయుక్తమైన మాట. అటువంటి కార్మిక సంబంధాలుండాలి. డబ్బు దీనిమీద ఖర్చుపెడితే పెట్టుబడులు భారీగా వస్తాయి. ఉత్పత్తి బ్రహ్మాండంగా పెరుగుతుంది. వృద్ధిరేటు బ్రహ్మాండంగా ఉంటుంది. సంపద బాగా పెరుగుతుంది. అది ఎప్పుడో ఒకప్పుడు క్రిందికి పోకుండా పోదు గదా. పైన పెంచుకొంటూ పోతే ఎప్పుడో ఒకప్పుడు క్రిందికి జాలువారి కింద ఉన్న పదిమందికి అందకుండా పోదు. ఆ రకంగా పేద ప్రజానీకానికి కూడా ఏదో ఒక రోజు తిండి దొరుకుతుంది. పనులు దొరుకుతాయి. ఈ క్రమంలో ఏం దొరికితే అది దొరికినట్టే. లేకపోతే చెయ్యగలిగిందేమి లేదు. అనవసరంగా మీరు సంక్షేమం అని, బహుముఖమైన అభివృద్ధి అని, విశాలమైన ప్రాతిపదిక అని ఈలోగా ఖర్చులు పెట్టుకోవద్దు అని ప్రపంచ బ్యాంకు చెప్పింది. మన వాళ్ళకు అది బాగుంది. మనవాళ్ళంటే వాళ్ళ వాళ్ళే అందరూ కూడా. మనవాళ్లు అంటే అర్థం ఏందంటే కేంద్ర కేబినెట్, రాష్ట్ర కేబినెట్‌లో ఉండే వాళ్ళవాళ్ళు. అయితే ఈ కంపెనీలకు ప్రత్యక్షంగా ఏజెంట్లు కాకపోతే వాళ్ళకు కాంట్రాక్టర్లు. ఢిల్లీలో ఉంటే ఏజెంట్లు, హైద్రాబాదులో ఉంటే కాంట్రాక్టర్లు, దళారులు. అందువల్ల వాళ్ళు ఇవ్వాళ అభివృద్ధి అని దేనిని అంటూ ఉన్నారంటే గ్రామానికి రోడ్డు వేయడమో, బస్సులు వేయడమో, స్కూలో, ఆసుపత్రో కట్టడమో కాదు - వీళ్ళకు మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించడం మీద ఖర్చు పెట్టడాన్ని అభివృద్ధి అంటు న్నారు. అందుకు మనకు కడుపు మండుతుంది. అభివృద్ధి అంటే కోపం వస్తుంది ఇవ్వాళ.

వారు చెప్పే వాదనేమిటి? సెజ్ విషయంలో చేస్తున్న వాదన ఏమిటి? మనకు యు. కొత్తపల్లి, తొండంగి మండలాల సెజ్ విషయంలో ఏం చెప్పారు? మీకు ఉద్యోగాలు వస్తాయి, మీకు ఉపాధి లభిస్తుంది. ఇది చాలా పనికట్టుకొని ఎందుకు

చెబుతున్నారంటే గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ముఖ్యంగా చిన్న రైతులు, వ్యవసాయకూలి కుటుంబాల వాళ్ళకు, ఈ వ్యవసాయాన్ని వదిలిపెట్టి పనిచేసుకుంటే హాయిగా బతకగల్గుతాం అని ఒక ఆశ ఉంటుంది తప్పనిసరిగా. ఎందుకంటే వ్యవసాయమనేది బాగా భూమెక్కువ ఉంటే వేరే సంగతిగానీ లేకపోతే చాలా సమస్యాత్మకమైన విషయమది. ఏరోజూ పంట పండేది తెలియదు, పండక పోయేది తెలియదు. ధర పలికేది తెలియదు, పలకనిది తెలియదు, వర్షం వచ్చేది తెలియదు, రానిది తెలియదు. నెల నెలా జీతం వచ్చే ఉద్యోగం - అందునా చాలామంది ఉద్యోగులు పనేమీ చేయరు. రైతులు కూడా చూస్తూ ఉంటారు కదా. కాబట్టి ఉద్యోగమంటే హాయిగా బ్రతకవచ్చుగదా అనేది వారికి ఉంటుంది. దానిని దుర్మార్గంగా వాడుకొని రాజశేఖరరెడ్డిగారు ఏమంటున్నారంటే - లక్షలు దిగడు ఆయన - 25 లక్షల ఉద్యోగాలు, 30 లక్షల ఉద్యోగాలు వస్తాయని చెబుతున్నాడు. అక్కడే మనబోటి వాళ్ళు విశ్లేషణ చేసి అడగాల్సిన ప్రశ్న ఏమిటంటే, ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఇవ్వాళ్టికి 58 సెజ్‌లు ఆమోదం పొందాయి. దేశంలో మనం నెంబర్ 2. మహారాష్ట్ర నెంబర్ 1. మన వెనక తమిళనాడు, మిగిలిన వాళ్ళు పోటీపడుతూ పైకి పైకి వస్తున్నారు. ఈ 58 సెజ్ లలో 50 లక్షల ఉద్యోగాలు వస్తాయని రాజశేఖరరెడ్డిగారు మాట్లాడుతున్నారు. కాని ఈ 58 సెజ్ లలో 37 సెజ్‌లు ఐ.టి. రంగానికి చెందినవి. ఐ.టి అంటే ఇన్‌ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ. ఇన్‌ఫర్మేషన్ టెక్నాలజి రంగంలో ఉద్యోగాలు పదుల సంఖ్యలో తప్ప వందల సంఖ్యలో కూడా రావు. ఇక వేల సంఖ్య, లక్ష సంఖ్య మర్చిపోండి.

ప్రత్యక్షంగా అబద్ధాలు చెపుతున్నారు వీళ్లు. ఒక్క ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనే కాదు, దేశవ్యాప్తంగా, చైనాతో పోలుస్తూ చాలాసార్లు చెపుతారు. ఆ పోలిక మంచిచెడు ఇంకొకసారి ఎప్పుడైనా మాట్లాడుకుందాం గానీ, చైనా అంతా అద్భుతంగా ఉందని నేనేమీ అనడం లేదు. కాని చైనాలో మాన్యుఫ్యాక్చరింగ్ సెజ్‌లు ఎక్కువ భాగం. అంటే ఉత్పత్తులను ఎక్కువ చేసేటటువంటి సెజ్‌లవి. ఉద్యోగాలు ఎక్కువ వచ్చే అవకాశముందక్కడ. అయినా చాలా సమస్యలున్నాయి. సెజ్‌లలో కనీస వేతనాలు దక్కడం లేదు. ఆత్మహత్యలు జరుగుతున్నా యని కూడా చాలా విమర్శలు వస్తున్నాయి. అది పక్కన బెట్టి మన సెజ్‌లలో మాన్యుఫాక్చరింగ్ సెజ్‌లు చాలా తక్కువ. ఇంటలెక్చువల్ ప్రాపర్టీ, నాలెడ్జ్ ఇండస్ట్రీ, సర్వీసు ఇండస్ట్రీ- వీటికి సంబంధించిన సెజ్‌లే భారతదేశంలో ఎక్కువ. ఇవి ఉద్యోగాలు చాలా తక్కువ కల్పిస్తాయి. ఆ వచ్చే కొన్ని ఉద్యోగాలు కూడా బాగా చదువుకొని డిగ్రీలున్నటువంటి పట్టణ ప్రాంతాల

అగ్రకులాల ధనవంతుల పిల్లలకు మాత్రమే దక్కుతాయి తప్ప, వేరే ప్రపంచానికి, ఎవరైతే భూములు కోల్పోతారో వాళ్ళకు దక్కే ప్రసక్తే లేదు.

రెండవది, హక్కుల ఉద్యమంలో పనిచేసేటప్పుడు మేము పదే పదే చెప్పేదే మంటే ప్రభుత్వం మాట్లాడేదంతా అబద్ధమని కొట్టి పారెయ్యొద్దు ఎప్పుడు కూడా. కానీ ఏమి దాచిపెట్టారో చూద్దాం. ప్రభుత్వం కొన్ని వాస్తవాలు చెబుతుంది, కొన్ని పాక్షిక వాస్తవాలు చెబుతుంది. కొన్ని వక్రీకరణలు చెపుతుంది. చాలా దాచిపెడుతుంది. దాచిపెట్టే వాటిగురించి మనం ప్రశ్నలు వేయడం నేర్చుకుంటే అన్ని విషయాలు బయటకు వస్తాయి. క్రమంగా బయటకు వస్తాయి. మన ఆలోచన పరిపూర్ణం అవుతుంది.

ఎప్పుడైనా ప్రభుత్వం పదివేల ఎకరాలు తీసుకుంటున్నాము, ఇక్కడొక సెజ్ వస్తుంది, ఫలానా పరిశ్రమ వస్తుంది, 25 వేల ఉద్యోగాలు వస్తాయిక్కడ అన్నప్పుడు - ఇప్పుడు ఆ పదివేల ఎకరాలలో ఎంతమంది పనిచేసుకొని బ్రతుకుతున్నారు? ఆ సంఖ్య ఎందుకు చెప్పదు ప్రభుత్వం? ఆ 10 వేల ఎకరాలు వ్యవసాయానికో, పశువుల మేతకో, లేకపోతే చేపలు పట్టుకోడానికో, బట్టలుతుక్కోడానికో, రకరకాల వాటికి ఉపయోగపడుతూనే ఉంటుంది కదా. 25 వేల ఉద్యోగాలు కల్పిస్తున్నానని చెపుతున్నవాడివి ఎన్నివేల ఉద్యోగాలు పోగొడుతున్నావో చూసుకోవద్దా? ఉద్యోగమంటే జీతం వచ్చే ఉద్యోగాలే కానక్కరలేదు.

కాని ఒక సెజ్‌నో, ఫ్యాక్టరీనో పెడుతున్నప్పుడు ఎన్నివేల మంది ఉపాధి పోగొడుతున్నామన్న సంఖ్య ఎప్పుడన్నా ప్రభుత్వం ఇవ్వగా చూశారండీ? వాళ్ళు ఎట్లా మాట్లాడతారంటే శూన్యంలో నుంచి ఇస్తున్నట్లు చెపుతారు. వాళ్ళు సెజ్‌కిస్తున్నటువంటి, పరిశ్రమ కిస్తున్నటువంటి భూమి శూన్యంలో ఉన్నట్లు, ఇప్పుడు అక్కడ ఏమీ లేనట్టు, పంట పండనట్టు, పని దొరకనట్టు, ఖాళీగా ఉన్నట్టు మాట్లాడతారు. వాస్తవానికట్లా ఖాళీగా ఉన్న జాగా భారత దేశంలో ఎక్కడా లేదు. థార్ ఎడారిలో కూడా లేదు. ఒంటెలను తోలుకుని తిరిగే ఒక మనిషయినా ఉంటాడు థార్ ఎడారిలో. భారతదేశంలో భూమి యొక్క అవసరం ఎంత ఉందంటే ఎక్కడ ఏ కొంచెం ఫలమున్నా దానిని తీసుకొని బ్రతికేవాళ్ళు ఈ దేశంలో చాలామంది ఉన్నారు. అటువంటి దేశం మనది. మనం మొట్టమొదట అడగవలసింది, పోగొడుతున్న వాటి సంఖ్య చెప్పు, నువ్వు ఇస్తానని చెపుతున్న సంఖ్యలో వాస్తవంగా ఎంతిస్తుందీ, ఎన్ని అబద్ధాలు చెపుతున్నదీ మేము చెపుతాం. ఇవ్వాళ కాకినాడ, యు. కొత్తపల్లి, తొండంగిలోని ఈ 10వేల ఎకరాల సెజ్‌లో,

వాళ్ళు ఏమని చెపుతున్నారు? 50 వేల ఉద్యోగాలు వస్తాయనేది ఇవ్వాళ ఆ కాకినాడ సెజ్ లిమిటెడ్ తమ ఇంటర్నల్ డాక్యుమెంట్‌లో రాసుకున్నారు. 16 గ్రామాల భూములు వాళ్ళు తీసుకొని 50 వేల ఉద్యోగాలు కల్పిస్తారట. ఒకవేళ కల్పించినా కూడా ఆ 50 వేలూ స్థానికులకేమీ రావు గదండీ. దాంట్లో ఒక వెయ్యి వస్తాయో, రెండు వేలు వస్తాయో, మూడు వేలు వస్తాయో, అది పక్కన పెట్టండి. ఆ 16 గ్రామాలు ఇవ్వాళ 50 వేల మందికి తిండి పెట్టడం లేదా? ఎందుకు పెట్టవు? 50 వేల మంది కంటె ఎక్కువ మందికే తిండిపెడుతున్న గ్రామాలను నువ్వు తీసేసి, 50 వేల మందికి నువ్వు పని కల్పిస్తున్నా నని చెప్పి ఆ 50 వేలలో 40 వేలమంది బయటి వాళ్లనే తెచ్చి పెడతావా? ఒకవేళ పదివేల మంది స్థానికులకు ఉద్యోగాలు వచ్చినా ఏమి మిగిలినట్టు? 40 వేల మంది నిరుద్యోగు లైనట్టు లెక్క. అంతేగదా. అంటే ఏమి జరుగుతుంది ఇవ్వాళ? వాళ్ళు అభివృద్ధి పేరుమీద ఉపాధి కల్పించడం లేదు. ఉన్న ఉపాధి పీకేస్తున్నారు. దాన్ని దాచిపెడుతూ అబద్ధాలు మాట్లాడుతున్నారు. ఆ అబద్ధాలు బయటికి తీసి, వాస్తవాలను వెలికితీసి చెప్పడ మనేది హక్కుల సంఘాలు, ఇతర సంఘాలు, ఉద్యమాలు, రాజకీయ ఉద్యమాల ముఖ్యమైన కర్తవ్యాలలో ఒకటి. అబద్ధాలను, అవాస్తవాలను వెలికి తీసి ప్రజల ముందు చర్చకు పెట్టడం చాలా అవసరం.

రెండవది, ప్రభుత్వం 10 వేల ఎకరాలు ఇచ్చేస్తుంది ఒక కంపెనీకి. కాగితంలో ఏమి చూపిస్తుంది? జిరాయితీ భూములను మాత్రమే చూపిస్తుంది. ఇది మాత్రమే ప్రజానీకానికి తిండిపెట్టే భూమయినట్టు. జిరాయితీ భూమి కాని ప్రభుత్వ భూమినంతా ఎవరికీ చెప్పకుండానే ఇచ్చేస్తుంది. మా భూమి మేము ఇచ్చేశాం అంటుంది. అనంతపురం జిల్లాలో లేపాక్షి నాలెడ్జ్ సెజ్ అని ఒకటి వస్తోంది. 11,500 ఎకరాల భూమి. ఇది అంతా గవర్నమెంటు భూమి కింద లెక్క. అంటే ఆ 11,500 ఎకరాలు ఇప్పటిదాకా ఖాళీగా పడున్నాయా? అంతటా వ్యవసాయం జరుగుతోంది. ఎవరు వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నారు? ప్రభుత్వమే అసైన్ మెంట్, డిఫారమ్ పట్టాలిచ్చిన పేద ప్రజానీకం చేసుకుంటున్నారు. గవర్నమెంట్ ఏం చెపుతోంది - నా భూమిని నేను ఇచ్చేస్తున్నాను, కాబట్టి నేనా లెక్కలు చూపించనక్కరలేదు, అక్కడ ఎంతమంది ఉపాధి పొందుతున్నారు, ఎంతమందికి ఉపాధి పోతుందో అవేమీ తను చెప్పనక్కరలేదు అనుకుంటోంది. ఏం మాట్లాడుతుంది - నాలెడ్జ్‌సెజ్ వస్తుంది, ఉద్యోగం వస్తుంది అని చెపుతోంది. ఏం ఉద్యోగం అని చెబుతోంది? ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీలోగానీ, బయోటెక్నాలజీలో గాని అతికొద్దిమంది పట్టణ ప్రాంత అగ్రకులాలకు చెందినటువంటి

ధనవంతుల పిల్లలకు మాత్రమే ఉద్యోగాలు వస్తాయి. వేరే వాళ్ళకు రావు. పోయేది మాత్రం 11500 ఎకరాలలో అసైన్‌మెంట్ పట్టాలతో వ్యవసాయం చేసుకుంటున్నటు వంటి కొన్ని వేల మంది పేద ప్రజానీకం బ్రతుకులు. అది బంజరు భూమయినా సరే పశువులు మేపుకునే వాళ్ళ ఉపాధి ఏం కావాలి? మీ దగ్గిర తగ్గిపోయింది కాని, తెలంగాణ, రాయలసీమ ప్రాంతాలలో తాటిచెట్ల, ఈతచెట్ల కల్లు తీసుకునే చాలా పెద్ద పెద్ద కులాలే ఉన్నాయి. అదొక పెద్ద ఉపాధి. ఆ ప్రాంతాలలో కుంటలుగాని చెరువులగాని ఉంటే అక్కడ చేపలు పట్టుకునేవాళ్ళు, బట్టలుతుక్కునేవాళ్లు ఎందరో ఉంటారు. ఈ కుల వృత్తులన్నీ కూడా మన హైందవ సమాజంలో అట్టడుగు కులాలవాళ్ళే చేస్తారు. వాళ్ళ జీవనం మొత్తం దెబ్బ తింటుందనేది ఎక్కడా చెప్పకుండ బుకాయిస్తూ ప్రభుత్వం దీనిని అభివృద్ధి అని మాట్లాడు తుంది. మనమందుకనే - అసలు అభివృద్ధి గురించి మీ అవగాహన ఏమిటి? మీ నమూనా ఏమిటి?- అనే ప్రాథమిక ప్రశ్న వేస్తాం. ప్రత్యక్షంగా ప్రభుత్వం రకరకాల రూపాలలో ప్రజానీకం జీవితాలు బాగు చేయాల్సిన అవసరమేమీ లేదు. పెట్టుబడిదారి కంపెనీలు పెట్టుబడులు పెట్టటానికి అవసరమైన మౌలిక సదుపాయాలు కల్పిస్తే సరిపోతుంది. దాన్నించే ప్రజానీకానికి అభివృద్ధి వస్తుందనే ఆలోచన దుర్మార్గమైన ఆలోచన. అది మన విమర్శలో ఒక ముఖ్యమయిన భాగం.

రెండవది, ప్రత్యక్షంగా జీవనం కోల్పోవటం మాత్రమే కాకుండా, ముఖ్యంగా మీ ప్రాంతంలో, తీరప్రాంతంలో మత్స్యకారులకు రాగల ప్రమాదం ఎంత భయంకరంగా ఉండబో తుందంటే మొత్తం కోస్తా ప్రాంతం అంతా కూడా పరిశ్రమలు రాబోతున్నాయి. అందులో థర్మల్ ప్లాంటులు చాలా ఎక్కువగా వస్తాయి - నెల్లూరు నుంచి శ్రీకాకుళం దాకా. ఇక్కడ ఎందుకు పెడుతున్నారు? థర్మల్ ప్లాంట్ పెట్టడానికి బొగ్గేమి దొరకదు ఇక్కడ. మన రాష్ట్రంలో బొగ్గు తెలంగాణలో ఉంది. ఆ బొగ్గు సరిపోకపోతే మధ్యప్రదేశ్, ఛత్తీస్‌గఢ్ నుంచి తేవాలి. అవి ఇంకా చాలా దూరంలో ఉన్నాయి - నెల్లూరుకుగాని, శ్రీకాకుళానికిగాని. మరి ఇక్కడెందుకు పెడుతున్నారు? ఒకటే ఒకటి చూస్తున్నారు. థర్మల్ ప్లాంట్‌కు నీళ్లు కావాలి. ఇక్కడ సముద్రం ఉంది. ఆ నీళ్ళున్నాయి. ఈ నీళ్లు దూరప్రాంతానికి తీసుకుపోవాల్సివస్తే ఖర్చెక్కువ. కాబట్టి దగ్గర్లో నీళ్ళుంటే ఖర్చు తక్కువవుతుంది అనే ఏకైక విషయం పెట్టుకొని ఇస్తున్నారు. అన్నీ ప్రైవేటు కంపెనీలే. వీటివల్ల వచ్చేటటువంటి కాలుష్యం చాలా భయంకరంగా ఉండబోతుంది.

మధ్యప్రదేశ్‌లో 12వేల మెగావాట్ల థర్మల్ విద్యుత్తును ఉత్పత్తి చేసే ప్రాంతం ఒకటుంది. చాలా కంపెనీలు ఉన్నాయి అక్కడ. అక్కడ ఎంత ప్రమాదకరమయిన

కాలుష్యం వచ్చిందో ఒకసారి చూస్తే శ్రీకాకుళం జిల్లా, నెల్లూరు జిల్లాలలో ఏం జరుగబోతుందీ అర్థమవుతుంది. అంతే విద్యుదుత్పత్తి సామర్థ్యం ఉండబోతున్న ఈ ప్రాంతమంతా కూడా ఎటువంటి కాలుష్యాన్ని భరించవలసి వస్తుందో? ఆ కాలుష్యానికి ప్రధాన బాధితులు మత్స్యకారులు కాబోతారు. ఎందుకంటే మన కాలుష్య నియంత్రణ మండలి ఈ పర్మిషన్లు ఏవిధంగా ఇస్తుందంటే నువ్వు బయటికి వదిలిపెట్టేటటువంటి వ్యర్థ పదార్థాలను శుద్ధి చేసి సముద్రంలోకి వదిలేయ్ అని చెప్పి ఇస్తుంది. శుద్ధి ఎంత చేస్తాడు? సమగ్రంగా చేస్తాడా? థర్మల్ ప్లాంటయినా కొంత చేస్తుంది. థర్మల్ ప్లాంట్‌లతోపాటు, కోస్టల్ కారిడార్‌లో భాగమయి ఈ ప్రాంతంలో రసాయన పరిశ్రమలు, మందుల పరిశ్రమలు రానున్నాయి. రసాయన పరిశ్రమల, మందుల పరిశ్రమల కాలుష్యం మేము హైద్రాబాదులో చూస్తున్నాం. హైదరాబాద్ దేశంలోనే డ్రగ్ ఇండస్ట్రీలో నెంబర్ వన్. పటాన్‌చెరు ప్రాంతం మీకు తెలుసు, చాలామంది వస్తుంటారు హైద్రాబాద్‌కు. కూకట్‌పల్లికి దగ్గరే ఉంటుంది. ఆ కాలుష్యం మూసీనదిని ఎంత ధ్వంసం చేసిందో, ఆ ప్రాంతంలో చెరువులు ఎట్లా ధ్వంసం అయ్యాయో మేము చూస్తూనే ఉన్నాం. హక్కుల సంఘాలుగా 30 ఏళ్ళుగా ఆ ప్రాంతాలకు పోతూనే ఉన్నాం. ఫిర్యాదులు చేస్తూనే ఉన్నాం. కేసులు వేస్తూనే ఉన్నాం. అయినా కాలుష్యం వస్తూనే ఉంది. ఎందుకంటే నిపుణులే చెపుతారు రసాయన కాలుష్యం, ఫార్మా స్యూటికల్ కాలుష్యం ఎంత శుద్ధి చేసినా పదిశాతం మిగిలి పోతుందని. రేపు వీళ్ళు కాలుష్యాన్ని తూముల్లోకి నెట్టి సముద్రంలోకి వదిలేస్తూ ఉంటే రాబోయే రోజులలో ఆ సముద్రంలో చేపలు దొరుకుతాయా? జల జీవాల పునరుత్పత్తి జరుగుతుందా? క్రమంగా అన్నీ చచ్చిపోతాయి. ట్రాలర్లు వేసుకొని, మెషిన్ బోట్లు వేసుకొని దూరంపోయే వాడికి చేపలు దొరకొచ్చు. కాని దగ్గర్లో చేపలు పట్టేటటువంటి ఈ ప్రాంత మత్స్యకారులెవరికి కూడా జీవనం మిగలదు. అంటే ప్రత్యక్షంగా ఉపాధి కోల్పోవటమే కాక కాలుష్యం ద్వారా, పర్యావరణ విధ్వంసం ద్వారా కూడా కోల్పోవడం.

ప్రకృతి అనేది ప్రజానీకానికి జీవనాధారం. సహజ వనరుల దోపిడీ గురించి మాట్లాడు తున్నాం అంటే మా గ్యాసు తీసుకుపోతున్నాడు, మా నీళ్ళు తీసుకుపోతున్నాడనే కాదు - ప్రకృతి మీద ఆధారపడి బతికే హక్కును కూడా తీసుకుబోతున్నాడని. అది సారవంతమైన నేల రూపంలో కావచ్చు, చేపలు పట్టుకునే నీళ్ళ రూపంలో కావచ్చు. ఆరోగ్యాన్ని కాపాడే గాలి రూపంలో కావచ్చు. అనేక రకాల జీవనానికి అవసరమయిన సంపద నిచ్చే అడవుల రూపంలో కావచ్చు. గాలిగానీ, నీళ్లుగానీ, నేలగానీ, చెట్లుగానీ

- ఇవి కేవలం ప్రకృతి కాదు. ప్రజానీకానికి జీవనాధారం. ప్రభుత్వం దృష్టిలో రెండే రెండు కేటగిరీలు. పట్టాలుంటే జిరాయితీ భూమి, నష్టపరిహారం ఇస్తాము. మిగిలింది వ్యవసాయానికి పనికిరాని వృధాభూమి. అది మాదే కాబట్టి ఎవరికీ ఏమీ ఇవ్వనక్కర్లేదు. కాని వాస్తవానికి అదంతా కూడా జీవనానికి ఆధారమైన నేలే. ఆ స్పృహ ఎక్కడా ఉండదు వాళ్ళకు. తెలియకకాదు, లెక్క లేదు. దాన్ని దాచిపెట్టేసి మీకు పట్టా ఉందా, అయితే నష్టపరిహారం ఇస్తాం తీసేసుకో, వెళ్ళిపో ఇక్కడనుంచి అంటారు. ఎక్కడికి పోతాడు అతను? ఎంతమంది ఎక్కడికి పోతారు? ఎంతమంది ఆ డబ్బు తీసుకొని వ్యాపారాలు చేసుకొని బాగుపడగలుగుతారు? ఎంతమంది ఆ డబ్బు తీసుకొని మళ్ళీ భూములు కొనుక్కొని వ్యవసాయం చేయగలగుతారు?

ఒక గ్రామంలో ఇద్దరు రైతుల దగ్గర భూమి తీసుకొని తలో రెండులక్షలిస్తే ఇంకొక గ్రామంలో కొనుక్కోగలరు. 10 వేల ఎకరాల భూములు తీసేసుకొని డబ్బులిస్తే చుట్టుపక్కల భూముల ధరలంతా కూడా పదిరెట్లు పెరిగిపోతాయి. తెలిసిన వాస్తవాలే ఇవన్నీ కూడా. జరుగుతున్న వాస్తవాలే. గవర్నమెంట్ ఏం మాట్లాడుతుంది ఇవ్వాళ? చట్టం ప్రకారం రావలసిన దాని కంటే రెండు రెట్లు ఎక్కువ ఇస్తున్నాం కదా అంటుంది. ఇస్తున్నారు కొన్నిచోట్ల, ఇవ్వడం లేదని గాదు. ఇంక హాయిగా బతుకుపో అంటారు. నువ్వు హాయిగా అనే లోపలే ధరలు నాలుగు రెట్లు పెరిగిపోయుంటాయి. ఎందుకంటే ఒకడికి ఇవ్వడం లేదు నువ్వు. ఎంతమంది కిస్తున్నావు? 10 వేల ఎకరాలకు ఇస్తున్నావు. 10వేల ఎకరాల రైతులు డబ్బు తీసుకొని బయట కొనుక్కుందామనిపోతే భూముల ధరలు ఊరుకుంటాయండి? రేట్లు బాగా పెరిగి పోతాయి. కాబట్టి అందరి అనుభవమేందంటే భూసేకరణలో భూములు కోల్పోయిన వాళ్ళు ఎక్కువ నష్టపరిహారం ఇచ్చినా కూడా తక్కువ భూమే కొనుక్కోగలుగు తున్నారు. సమానంగా కాదు గదా సగం కూడా కొనుక్కోలేకపోతున్నారు. ఇక మిగిలిన ప్రజానీకం - భూములు లేని వాళ్ళు, చాకలివాళ్ళు, మంగలివాళ్ళు, వ్యవసాయ కూలి చేసుకునేవాళ్ళు, ఏమైపోతారు వాళ్ళంతా? అంటే, వాళ్ళను బికారులుగా మార్చి, విశాల ప్రజానీకానికి జీవనాధారమైన ప్రకృతిని పెట్టుబడికి ఒక వనరుగా చూడటం అనేది దుర్మార్గమైన ఆలోచన. అదే పెద్ద దోపిడి.

ఒక ప్రాంతం వనరులు తీసుకోబోతున్నారు లేదా ఇంకొక ప్రాంతం వనరులు తీసుకో బోతున్నారు అనేది కాదిక్కడ. ప్రకృతి, As such ప్రకృతి అనేదే ప్రజానీకానికి జీవనాధారం. ప్రజానీకానికి జీవనాధారమయిన ప్రకృతిని పెట్టుబడికి వనరుగా చూపించి, పెట్టుబడికి

అప్పగించేసి, డబ్బులిస్తున్నాం గదా, కాలనీ గట్టిస్తాం గదా, మీరక్కడ బతకండీ అని తరిమేస్తానంటే, అదే దోపిడి. ఇంక వేరే దోపిడి గురించి మాట్లాడవలసిన అవసరం లేదు. మరి అభివృద్ధి ఎప్పుడు వస్తుంది? ఎలా వస్తుంది? ఎక్కడ వస్తుంది? అంటే ఇవన్నీ అర్థంలేని మాటలు. అమెరికాలో జరగలేదా? ఇంగ్లాండులో జరగలేదా? అంటే ఆ దేశాలు ఈ మోడల్‌లో వృద్ధి చెందగలిగాయి అంటే వాటికి వలసలుండేవి. ఆ వలసలను దోచుకుని, వలస దేశాల వనరులను దోచుకొని దాన్ని సప్లిమెంట్ చేసుకొని తమ దేశాలను అభివృద్ధి చేసుకోగలిగారు. అది ఇప్పుడు ఏ దేశానికీ సాధ్యం కాదు. ఈ నమూనాలో అభివృద్ధి చెంది అందరి జీవితాలు బాగు చేయడం ఇవ్వాళ ఎవరికీ సాధ్యమయ్యే విషయం కాదు.

ఇవ్వాళ మనకు వలసలు వద్దు. కావాలనుకున్నా అవి లేవు. భారతదేశం లాంటి దేశాలలో ప్రజల దైనందిన జీవితాన్ని, జీవన ప్రమాణాలను ప్రత్యక్షంగా పెంచే అభివృద్ధే అభివృద్ధి తప్ప, వేరే నమూనా అభివృద్ధి అనేది సాధ్యం కాదు. దానికి అనుబంధంగా పరిశ్రమలు పెట్టు. ఎవ్వరూ వద్దనడంలేదు. ఒకే ఒక గీటురాయి పెట్టుకో. నువ్వు ఒక అభివృద్ధి కార్యక్రమం చేపట్టడం వలన ఎవ్వరి జీవనమైనా దెబ్బ తింటే తిరిగి అంతే జీవనాన్ని పొందేరకంగా వాళ్ళకు పునరావాసం కల్పించగలవా, కల్పించలేవా? ఇవ్వాళ్టికీ భారతదేశంలో ఆ రకమైనటు వంటి చట్టం లేదు. ఇవ్వాళ్టికీ భారతదేశంలో అభివృద్ధి కోసం ఎవరైనా భూములు కోల్పోతే, ఎవరైనా జీవనం కోల్పోతే తిరిగి అంత భూమి లేక అంత జీవనం అదే మోతాదులో వాళ్ళు పొందాలి అని చెప్పే చట్టం లేదు. ఏముంది? మార్కెట్ రేటు ప్రకారం ప్రభుత్వం నష్టపరిహారం ఇస్తుంది. ఏం చేసుకొంటావో చేసుకో అనే మాటబిరుసుతనం ఉంది. పార్లమెంట్‌లో మూడు సంవత్సరాలుగా రెండు బిల్లులు పెండింగ్‌లో ఉన్నాయి. మూడేళ్ళుగా ఎప్పుడు చర్చ వచ్చినా ప్రధానమంత్రి గారు ఏం మాట్లాడతారు - కొత్త భూసేకరణ చట్టం చేస్తున్నాము, కొత్త పునరావాస చట్టం చేస్తున్నాము, భయపడొద్దు మీరు అంటాడు. చెయ్యడు దాన్ని. అవి మూడేళ్ళుగా అట్లాగే పెండింగ్‌లో ఉన్నాయి. ఈ మూడేళ్ళలో లక్షలాది ప్రజానీకాన్ని నిర్వాసితులు చేసేటటువంటి భూసేకరణ మాత్రం జరిగిపోతూనే ఉంటుంది. పోనీ ఆ చట్టాలేమన్నా బాగున్నాయా? మా బులెటిన్‌లో దాని మీద విశ్లేషణ రాశాము. ఆ చట్టాలు ఇవ్వాళ ఉన్న చట్టాలకంటే మెరుగేగానీ, మళ్ళీ అంతే జీవన ప్రమాణాన్ని కల్పించే చట్టాలు కావు అవి. రేపు ఈ బిల్లులు చట్టాలయినా అభివృద్ధికోసం జీవనం కోల్పోయిన వాళ్ళకు

అంతే జీవనాన్ని తిరిగి కల్పిస్తాం అనే శాసనపరమైన భరోసా, హామీ వాళ్లకు లేదు. ఇది సాగడానికి వీలులేదు.

పదిహేనేళ్ళకింద ఒక పరిశోధకుడు చాలా వివరంగా పరిశోధించి ఒక మాట చెప్పాడు. అందరూ చాలా సిగ్గుతో తలవంచుకోవాల్సిన మాట. ఈ అరవై సంవత్సరాల భారతదేశ ప్రగతిలో భూసేకరణవల్ల భూములు కోల్పోయి నిర్వాసితులైన ప్రజానీకంలో 40 శాతం మంది ఆదివాసులు అని చెప్పాడు. దేశ జనాభాలో ఆదివాసులు ఎంతమందో తెలుసా? కానీ ప్రాజెక్టులకోసం, పరిశ్రమలకోసం, జీవనాన్ని కోల్పోయి నిర్వాసితులు అయిన వాళ్ళలో వెయ్యికి నాలుగువందల మంది ఆదివాసులు. అంటే ఈ దేశం అభివృద్ధి అయింది -ఆదివాసులను చావగొట్టి. ఇవ్వాళ భారతదేశం ప్రపంచంలోనే ఒక అభివృద్ధి చెందిన దేశంగా గుర్తింపు పొందింది అంటున్నారు. అంటే ఆదివాసుల జీవితాలను నాశనం చేసి వాళ్ళను బికారులు చేసి దేశం ఈ స్థాయికి వచ్చిందంటే ఎంత లజ్జాకరమయిన పరిస్థితి ఇది! ఆ రోజు వాళ్ళకి మాట్లాడ్డానికి నోరు లేదు, వాళ్ళ తరఫున మాట్లాడే ఉద్యమాలు లేవు. ఇవ్వాళ అయినా కనీసం మేల్కొందాం. అభివృద్ధి అనేది ప్రత్యక్షంగా ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు పెంచేదే కావాలి తప్ప నీ మనసులో సిద్ధాంతం ఒకటి పెట్టుకొని, పెట్టుబడుదారులకు వసతులు కల్పించుకొంటూ పోతే - దానివల్ల అభివృద్ధి వస్తుందనేది వట్టి అబద్ధం. ఏ మేరకైనా ఎవరినైనా నువ్వు విస్థాపితులను చెయ్యవలసి వస్తే, నిర్వాసితులను చెయ్యవలసి వస్తే ఆ ప్రజానీకం ఒక సమాజంగా మళ్ళీ మరొకచోట ఇవ్వాళున్న జీవన ప్రమాణానికి ఒక్క రూపాయి కూడా తగ్గకుండా బ్రతికేటటువంటి పునరావాసం నువ్వు కల్పించగలిగితేనే చెయ్యి, లేకపోతే చెయ్యడానికి వీలులేదు అనేది ఒక డిమాండ్‌గా ముందుకు రావలసిన అవసరం ఉంది. ఇవ్వాళ మనం మాట్లాడుతున్నటువంటి జీవన వనరుల దోపిడి ప్రధానంగా ఇదే.

కె.జి.బేసిన్ గురించి మిత్రులు పొద్దున్నించి ఇచ్చిన నినాదాలు వింటున్నాము. పేపర్లో చూస్తున్నాం. కాని వెయ్యవలసిన ప్రశ్న ఏమిటి? వేస్తున్న ప్రశ్న ఏమిటి? స్థానిక వనరుల మీద హక్కు స్థానికులకే ఇవ్వాలి అంటున్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఇంటింటికీ గ్యాసు ఇచ్చిన తరువాత బయటికి పోవాలని ఆవేశంగా అంటున్నాముగానీ, కొంచెం ఆలోచిస్తే, అందరూ ఇదే అంటే వనరులు లేని ప్రాంతాలు ఏమవుతాయి? దేశంలో ఎక్కడ వనరులున్నా అది దేశసంపద. ప్రజల సంపద. స్థానిక ప్రజల సంపద కాదు, ప్రజల సంపద. వనరులు ఎక్కడున్నా వాటి ఫలితం దేశమంతా కూడా సమానంగా పొందగలగాలి అనేది ప్రజాతంత్ర సూత్రం తప్ప ఎక్కడ వనరులుంటే అక్కడి వాళ్ళకే దక్కాలన్నది

ప్రజాతంత్ర సూత్రం కాదు. అప్పుడేమవుతుంది అంటే వనరులు లేని ప్రాంతాలు రెండవశ్రేణి పౌరులుగా బతకాల్సి వస్తుంది. అది న్యాయం కాదు. సహజ వనరులు ప్రజల సంపద, స్థానిక ప్రజల సంపద మాత్రమే కాదు, మొత్తం దేశ ప్రజల సంపద. దాని ఫలితాన్ని దేశ ప్రజానీకం అందరూ కూడా సమానంగా పొందగలగాలనేది ఒక ప్రజాతంత్ర సూత్రం.

కె.జి. బేసిన్ గురించి వెయ్యవలసిన ప్రశ్న అది కాదు. ఉద్యమం చెయ్యవలసింది అందుకు కాదు. ఏమని ప్రశ్నించాలి మనం? మిత్రులు మాట్లాడుతూ చాలామంది చెప్పారు కూడా. ఓఎన్‌జిసి అనేది చాలా నైపుణ్యంగల సంస్థ. ఎంత నైపుణ్యం ఉందీ అంటే ఆసియాలో, ఆఫ్రికాలో అనేక దేశాలు తమ దేశాలలో ఉండే పెట్రోలియం, సహజ వాయువులను పరిశోధించి వెలికి తీయడానికి ఓఎన్‌జిసికి కాంట్రాక్టులు ఇస్తున్నాయి. అటువంటి ఓఎన్‌జిసి ఇండియాకి అక్కరలేకుండా పోయిందా? ఇండియాకి రిలయన్స్ కావల్సివచ్చిందా? ఎందుకు అవసరమయ్యింది? ఒఎన్‌జిసికి సామర్థ్యం ఉంది, నేర్పు ఉంది. కానీ వాళ్ళు కేబినెట్‌లో ఉన్నవాళ్ళకు బంధువులు కారు, కేబినెట్‌లో ఉన్న వాళ్ళకు రాజకీయ మిత్రులు కారు. అదొక ప్రభుత్వ కంపెనీ. కాబట్టి దాన్నించి కమీషన్స్ ఎక్కువ రావు. ప్రైవేటు కంపెనీకైతే కమీషన్లు వస్తాయి. ఇదొక అన్యాయం.

రెండవది, బయటకు తీసినటువంటి ఆ గ్యాసు ధర ఎంత ఉండాలి అనేది ఎవరు నిర్ణ యిస్తున్నారు? మన రాష్ట్రంలో అనేక ప్రైవేటు కంపెనీలు విద్యుత్ ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. ట్రాన్స్‌కో వాళ్ళ దగ్గిర కొనుక్కుని డిస్కామ్‌కు అమ్ముతుంది. డిస్కామ్ మనకమ్ముతుంది. ధర ఎవరు నిర్ణయిస్తున్నారు? ఎలక్ట్రిసిటి రెగ్యులేటరీ కమీషన్ ఒకటుంది. ఆ కమీషన్ సంవత్సరానికి ఒకసారి కూర్చుంటుంది. కూర్చొని ఏం చేస్తుంది? ట్రాన్స్‌కో వాళ్ళు, డిస్కమ్ వాళ్ళు, జెన్‌కో వాళ్ళు, ప్రైవేటు ఉత్పత్తిదారులు - మా ఖర్చింత, మా కయ్యిందింత అని చెపుతారు. తను సబ్సిడీ ఇంతిస్తానని ప్రభుత్వం చెబుతుంది. ప్రజానీకానికి నోటీసు పోతుంది. ప్రజలు వస్తారు. నాణ్యమైన సరఫరా ఇవ్వడం లేదు వీళ్ళు, 7 గంటల కరెంట్ ఇవ్వడం లేదు వీళ్ళు. పరీక్షలప్పుడు కరెంట్ తీసేస్తున్నారు. ఇలా మన కష్టమేదో మనం చెప్పుకుంటాం. అంతా విని ఒక స్వతంత్రమైన సంస్థగా ఎలక్ట్రిసిటి రెగ్యులేటరీ కమీషన్ ధర నిర్ణయిస్తుంది. న్యాయంగా జరుగుతుందా? న్యాయంగా జరగదా? వేరే విషయం. కనీసం ఒక న్యాయమైన వ్యవస్థ అది.

మరి గ్యాసు ధర కూడా అట్లాగే నిర్ణయం కావాలి కదా. పెట్రోలియం రెగ్యులేటరీ

యాక్ట్ ఒకటుంది. దానికింద పెట్రోలియం రెగ్యులేటరీ కమీషన్ ఒకటి ఏర్పాటుచేసి గ్యాసుధరను వాళ్ళు నిర్ణయించాలి. కాని అలా జరగడంలేదు. ఎవరు నిర్ణయిస్తున్నారు అని అంటే కేంద్ర కేబినెట్‌లో కొంతమంది మంత్రులు Empowered Group of Ministers (EGOM) అనే ఒక మంత్రుల బృందం నిర్ణయిస్తుంది. ఎవరు ఆ మంత్రులు అంటే మన కందరికీ తెలుసు. కేంద్ర కేబినెట్ మంత్రులందరూ కూడా ఒకడు ముఖేష్ అంబానీకి, ఒకడు అనీల్ అంబానీకి, ఒకడు నవీన్ మిట్టల్‌కు, ఇంకొకడు జిందాల్‌కు అమ్ముడుపోయినవాళ్ళు. వాళ్ళు ఎట్లా నిర్ణయిస్తారు? మనం డిమాండ్ చేయవలసింది గ్యాసు ధరను నిర్ణయించ వలసింది కేంద్ర కేబినెట్‌లోని పిడికెడు మంది మంత్రులు - మురళీదేవరా, ప్రణబ్‌ముఖర్జీ; వీళ్ళు కాదు - ఒక స్వతంత్రమైన పెట్రోలియం రెగ్యులేటరీ కమీషన్ ఉండాలి, ఆ కమీషన్ ప్రజానీకానికి నోటీసు ఇవ్వాలి. మనకు నోటీసు ఇవ్వాలి. మన అభిప్రాయాలు వినాలి. ఆ తరువాత నిర్ణయించాలి అని.

మూడవది ఒకసారి గ్యాసు బయటకు వచ్చిన తరువాత దాని మార్కెటింగ్‌లో రిలయన్స్ వారికి ఏమాత్రం ప్రమేయం ఉండటానికి వీలులేదు. ఇవ్వాళ పరిస్థితి ఏమిటంటే కేంద్ర ప్రభుత్వం ఎవ్వరికిమ్మంటే వాళ్ళకిచ్చి ఆపైన మార్కెటింగ్ చేసుకుంటాడు వాడు. దానికి రకరకాల తగాదాలు. నాకివ్వలేదంటే నాకివ్వలేదని కోర్టులో కేసులు. బయటికి తీసేంతవరకే - రిలయన్స్‌కు అయినా, ఓఎన్‌జిసికు అయినా బాధ్యత. మార్కెటింగ్ అంతా కూడా ప్రభుత్వమే చూసుకోవాలి. ఈ డిమాండ్ ప్రధానంగా ముందుకు తీసుకురావాలి. దీనికోసం మనం ఆందోళన చెయ్యాల్సిన అవసరముంది.

అసలు ప్రాథమికంగానే ఇవ్వాళ రిలయన్స్ కిచ్చిన కాంట్రాక్టు రద్దు చెయ్యండి. వాళ్లెట్లాగు ఖర్చు అడుగుతారు, కోర్టుకు పోతే వాళ్లకు పరిహారం వస్తుంది. ఇచ్చేసేయండి. మహారాష్ట్రలో ఎన్రాన్ అనే కంపెనీతో ఒక అగ్రిమెంట్ చేసుకున్న ప్రభుత్వం వాడికి ముడిసరుకు ఇవ్వలేక, వాడు ఉత్పత్తి మొదలుపెట్టక - ఆ అగ్రిమెంటులో భాగంగా వాడికి వేలకోట్ల రూపాయల ప్రజాధనం మహారాష్ట్ర గవర్నమెంటు ఇవ్వాల్సి వచ్చింది. అటువంటి ఘోరాలు జరుగుతాయి. కాబట్టి, కె.జి. బేసిన్ గ్యాసును తిరిగి ఓఎన్‌జిసికి అప్పగించండి అనే డిమాండ్ ప్రధానంగా ముందుకు రావాలి.

వనరులనేవి ఎప్పుడూ కూడా మొత్తం దేశానికి చెందుతాయి. దేశంలోని ప్రజానీకానికి అందరికీ వనరులపైన సమానమైన ఫలం పొందే హక్కుంటుంది తప్ప ఎవరి వనరులు వారికే అన్నది సరైనది కాదు. ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో స్థానిక వనరులు స్థానికులకే అని ఎందుకంటామంటే వాళ్ళ ఆర్థిక జీవితానికే కాదు, వాళ్ళ సంస్కృతికి కూడా ఆ వనరులు

ముడిపడి ఉంటాయి. బయట ప్రాంతాలలో వనరులనేవి ఆర్థిక జీవితానికి మాత్రమే ఆధారం. ఆదివాసులకు అట్లా కాదు. వాళ్ళ సంస్కృతీ, వాళ్ళ సామాజిక అలవాట్లు, ఆచరణ, ఆచారాలు అన్నీ కూడా వాళ్ళ వనరులతో ముడిపడి ఉంటాయి కాబట్టి వాళ్ళ వనరులపైన వాళ్ళకే యాజమాన్యం ఉండాలి తప్ప వేరేవారికి కాదు. దాన్ని సాధారణ సూత్రంగా చేసేస్తే కష్టం. ఏ వనరులు లేని ప్రాంతాలు చాలా ఉన్నాయి. బొగ్గు లేనివి, గ్యాసు లేనివి, పెట్రోలు లేనివి, నీళ్ళు లేనివి - వాళ్ళు బతకనక్కరలేదా భారతదేశంలో? వాళ్ళకు ఎక్కడనుంచి వనరులు వస్తాయి? వాళ్ళు సెకండ్ క్లాస్ సిటిజన్స్ అయిపోరా? ఇది సరయినటువంటి వైఖరి కాదు. పెట్టవలసిన డిమాండ్ ఏమంటంటే - రిలయన్స్‌ను పక్కకు పెట్టండి. ఓఎన్‌జిసిని తీసుకోండి. ధరలు స్వతంత్ర రెగ్యులేటరీ కమీషన్ నిర్ణయించాలని చెప్పండి. గ్యాసుపైన, మార్కెటింగ్‌పైన ప్రభుత్వానికి అజమాయిషీ ఉండాలనే డిమాండ్ ముందుకు తీసుకురండి. ఆ డిమాండ్‌తో ఆందోళన చేద్దామనేది ఇవ్వాళ ఉద్యమకారులకి మానవ హక్కుల వేదిక విజ్ఞప్తి.

మనం హక్కులుగా మాట్లాడుతున్నవి, జనం నుంచి హక్కులుగా ముందుకొస్తున్నవి - వీటిని ఎట్లా వక్రీకరించి కుదించి చట్టాలు చేస్తున్నారో కూడా తెలుసుకోండి. పైకి ఇచ్చినట్టే అనిపిస్తుంది హక్కు. రెండే ఉదాహరణలు చెప్పి నేను ముగిస్తా. ఇవ్వాళ ప్రభుత్వం ఆహార భద్రత చట్టం ఒకటి చేస్తోంది. ఒక రకంగా మంచిదే. ఇవ్వాళ్టిదాకా చవక బియ్యం పాలసీలు ఉండేవి. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో రెండు రూపాయలకు కిలో బియ్యం పాలసీ ఉంది - తెల్లకార్డు ఉన్నవాళ్ళకు. తమిళనాడులో మూడు రూపాయలు, పంజాబ్‌లో ఒక రూపాయికి కిలో బియ్యం, గోధుమలు ఇలా ఏవో ఉన్నాయి. తప్పుకాదు కానీ, ఇవ్వాళ్టిదాక ఈ చవక బియ్యం విధానం అంతా పాలసీగా ఉంది. పాలసీగా ఉంటే ఏమవుతుంది అంటే ఇవ్వాళ ఉండొచ్చు రేపు తీసెయ్యవచ్చు. చట్టంగా ఉంటే అది హక్కుగా ఉంటుంది. కాబట్టి అది చట్టం చేయడాన్ని మనం ఆహ్వానిస్తాం. తప్పేమీ లేదు దాంట్లో. చట్టం చేయాల్సిందే. కానీ కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏమని చట్టం చేస్తుంది? దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉండే ప్రతి కుటుంబానికి కిలో మూడు రూపాయలకి 25 కేజీలు - అది బియ్యమైతే బియ్యం, గోధుమలైతే గోధుమలు - సరఫరా చేస్తాం దేశవ్యాప్తంగా అని అంటున్నారు. 20 ఇవ్వాలా, 30 ఇవ్వాలా, 35 ఇవ్వాలా అనేది పక్కన బెట్టండి. దారిద్ర్య రేఖ నిర్వచనాన్ని, కేంద్ర ప్రభుత్వం ఏ రకంగా చేస్తూ ఉంది అనంటే ఆ నిర్వచనాన్ని కుదించేసి, తగ్గించేసి కొద్దిమంది మాత్రమే దరిద్రులు దేశంలో

ఉండేటట్టు, వాళ్ళకి మాత్రమే అందేటట్టు దానిని నిర్వచించాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నారు. ఇక్కడ మళ్ళీ ప్రపంచ బ్యాంకు ఆదేశాలు పనిచేస్తాయి. ప్రపంచ బ్యాంకు పదే పదే ఏం చెప్పుకుంటూ వచ్చిందంటే, 1990లలో వాళ్ళు ఇండియన్ ఎకానమీలో తలదూర్చినప్పటినుంచి ఏం చెపుతున్నారంటే - అప్పటిదాకా మనకున్న ఆలోచనలేమిటి? మొత్తంగా దేశంలో రకరకాల వెనకబాటుతనం ఉంది. రకరకాల పేదరికం ఉంది. క్రమంగా ఈ పేదరికాన్ని, వెనకబాటుతనాన్ని తగ్గించుకుంటూ అందరిని సమానం చేసుకోవాలి - రిజర్వేషన్లైనా, చవక బియ్యమైనా, రేషన్ షాపులైనా ఇవన్నీ దానికోసమే అన్న ఆలోచన మనకుంది. కాని ప్రపంచ బ్యాంకు ఆలోచన రీతి ఏమిటి? వాళ్ళు చెప్పిందేమిటి మన వాళ్ళకు అంటే, ఇంతకు ముందే చెప్పాం - ఇట్లా చేసుకుంటూపోతే వనరులు వృధా అవుతాయి. నీ వనరులు దేనికోసం ప్రధానంగా ఉండాలి? పెట్టుబడి దారులకు అవసరమైన మౌలిక సదుపాయాలు కల్పించడానికి ప్రధానంగా ఉండాలి. సంక్షేమానికి కొంచెం మాత్రమే ఖర్చు బెట్టాలి.

సంక్షేమానికి కొంచెం మాత్రమే పెట్టాలంటే మీరేమి చేయాలి? టార్గెటెడ్ వాళ్ళకు మాత్రమే మీరు సదుపాయాలు కల్పించాలి. అంటే మొత్తంగా వెనకబడిన వాళ్ళకు కొంచెం కొంచెం ఇచ్చుకుంటూపోదాం. అందరూ క్రమంగా పైకి వస్తారు, మొత్తంగా వెనకబాటుతనాన్ని తగ్గించు కుంటూ పోదామని ఖర్చుపెట్టవద్దు మీరు. ఎవరిమీద మీరు ఖర్చుపెట్టాలంటే ఇవ్వాళ నువ్వు అన్నం పెట్టకపోతే రేపు చచ్చిపోతాడే వాడికి మాత్రం అన్నం పెట్టు. ఇవ్వాళ నువ్వు ఆసుపత్రికి తీసుకొని పోకపోతే రేపు చచ్చిపోతాడే వాడికి మాత్రమే ఆసుపత్రి సేవలు అందియ్యి. అంటే పూర్తిగా బికారులు అయిన వాళ్ళకు మాత్రమే పరిమితం కావాలి నువ్వు ఇచ్చేటటు వంటి సదుపాయాలు. ఆపైన నీ డబ్బంతా కూడా పెట్టుబడిదారులకు హైవేలు, విమానా శ్రయాలు ఇవన్నీ కల్పించడానికి ఖర్చు పెట్టాలి. మౌలిక సదుపాయాల కోసమే ఖర్చుని పెట్టాలి అని కదా ప్రపంచ బ్యాంకు ఆదేశం. దాంట్లో భాగంగా వాళ్ళు ఏం జేస్తున్నారు అంటే ఒక పక్కనేమో చట్టం చేస్తున్నాం ఆహార భద్రతకు అని చెపుతూ, ఇంకొక పక్కేమో పేదవాళ్ళ నిర్వచనాన్ని మార్చేస్తున్నారు. రెండు పూటలా అమ్మా, నాయినా, పిల్లలూ ఇంత అన్నం తినడానికి సరిపోయే ఆదాయం లేనివాళ్ళు కూడా వాళ్ల లెక్కలోకి రావడం లేదు. అంతకంటే ఇంకా తక్కువ ఉంటేనే వాళ్ల దృష్టిలో పేదవాళ్ళు. మనుషులెవరైనా రెండు పూటలా అన్నం తినగలగాలి, పిల్లలను స్కూలుకు పంపించగలగాలి, ఉండటానికో నివాసం కలిగి ఉండాలి, కనీసమైన, శుభ్రమైన జీవితం గడపాలి. అలా గడపలేని

వారందరికీ ప్రభుత్వం ఆసరా ఉండాలంటే కొంత అర్థముంది దాంట్లో. కాని బాగా కుదించాలనే ఆలోచన చేస్తున్నారు. ఈ వైఖరి మీద ఇవ్వాళ చాలా విమర్శ అవసరం. ఒక్కొక్క హక్కు, హక్కుగా మనమడిగేది, డిమాండ్ చేసేది కల్పిస్తున్నారు కాని దానిని ఎట్లా వక్రీకరిస్తారో, కుదిస్తారో - అర్థం చేసుకోకపోతే, ఆలోచించకపోతే చాలా నష్టపోతాం.

విద్యా హక్కును చట్టం చేశారు. మంచిదే కాని రాజ్యాంగం ఏమి చెప్పింది? పద్నాలుగేళ్ళ వయస్సు వరకు పిల్లలందరికి నిర్బంధంగా చదువు కల్పించమంటే దాని ఉద్దేశమేమిటి? ప్రభుత్వం తన బాధ్యతగా ఆ పని చేయాలని. ఇవ్వాళేం చేశారు? మేము చదువుకున్న రోజులలో, ఇక్కడ పెద్దవాళ్ళందరూ చదువుకున్న రోజులలో ఊర్లో ఒకే స్కూలు ఉండేది. హైద్రాబాదు, విశాఖపట్నం లాంటి సిటీలను మినహాయిస్తే గవర్నమెంట్ స్కూళ్ళే ఉండేవి. అందరం ఆ స్కూల్‌కే పోయేవాళ్ళం. ఊర్లో కోటీశ్వరుడో, లక్షాధికారో ఉంటే వాళ్ళు కార్లో వచ్చేది, మేము సైకిల్‌మీద పోయేవాళ్ళం. అంతే తేడా తప్ప, అందరం ఒకే స్కూలుకు పోయేవాళ్ళం. ఒకే పంతులు దగ్గర, ఒకే సిలబస్ చదువుకుని ఒకే పరీక్షలు రాసేవాళ్ళం. అయినా అసమానంగా ఉండేది. ఇవ్వాళ స్కూళ్ళు ఏమయ్యాయి? రకరకాల స్కూళ్ళు. మీ కులాన్ని బట్టి, మీ డబ్బును బట్టి, మీ హోదాను బట్టి మీరు స్కూలు ఎంచుకోవచ్చు. అట్టడుగు వర్గ ప్రజానీకం అంటే ఎస్సీలు, ఎస్టీలు, బాగా వెనకబడినటువంటి బి.సి కులాలు మాత్రమే ఇవ్వాళ ప్రభుత్వ స్కూళ్ళకు పోతూ ఉన్నారు. దీనిని బాగు చెయ్యకుండా నువ్వు విద్యా హక్కు కల్పిస్తానంటే ఏమన్నా అర్థం ఉందా దానికి?

పదే పదే డిమాండ్ చేస్తున్నాయి విద్యా హక్కుల సంఘాలు - కామన్ స్కూల్ సిస్టం రావాలి ఇండియాలో అని. అమెరికాలో ఉంది అది. అంత ధనవంతుల దేశం, కోటీశ్వరుల దేశం అయినా అమెరికాలో అందరూ ఒకే స్కూల్‌కి పోతారు. ఆయా ప్రాంతాలలో ఉండే నైబర్‌హుడ్ స్కూలుకే పోతారు. ఒకే సిలబస్ చదువుతారు. ఒకే టీచరు చదువు చెపుతారు. ఒకే పరీక్షలు రాస్తారు. అన్నిట్లో అమెరికా మనకు నమూనా. కాని దీనికి మాత్రం వద్దు. ఇక్కడ మనమేం అడుగుతున్నాం? ఒకే ప్రభుత్వ స్కూళ్లు పెట్టు. తెలుగులో చెప్పు, తమిళంలో చెప్పు, మరాఠీలో చెప్పు, స్థానిక భాషలో చెప్పు. అదే సిలబస్, అదే టీచర్లు, అదే స్కూల్‌లో అందరూ చదువుకోవాలి. అప్పుడు నువ్వు తప్పనిసరిగా అందరికీ చదువు చెప్తావంటే అర్థముందిగానీ, విద్యావ్యవస్థను మొత్తంగా ఈ రకంగా వర్గీకరించేసి, కులాన్నిబట్టి, డబ్బును బట్టి, హోదానుబట్టి ఎంచుకోవచ్చు నువ్వు అని చెప్పేసి, ఇవ్వాళ ఈ చట్టం చేస్తే అర్థమేమిటి? దిక్కులేని పిల్లలకు చదువు

చెప్పని స్కూళ్ళలో మేము బలవంతంగా చదువు చెపుతాము అని చెపుతున్నారు వాళ్లు. అదీ చట్టం ఇవ్వాళ. చాలా హక్కులు కల్పిస్తున్నట్టే అనిపిస్తుంది పేపర్లో వార్తలు చదివితే. కాని వాళ్ళు ఈ హక్కులన్నింటినీ కూడా వక్రీకరించి, కుదించి, తల్లక్రిందులు చేసి, అమలు చేస్తున్నారనేది అర్థం చేసుకోవాలి. నిండైన మనిషిగా బతికే, నిండైన మనిషిగా ఎదిగే అవకాశం అందరికీ సమానంగా ఉండాలి అనే మానవ హక్కుల నిర్వచనాన్ని మేము అభివృద్ధికి ఇస్తూ ఉన్నాం. అభివృద్ధికి నిర్వచనం మా దృష్టిలో ఏమిటీ అనంటే ప్రతి మనిషికీ, ఇవ్వాళ్టి భారతదేశంలో ఉండేటటువంటి అభివృద్ధిస్థాయిలో ఎంత నిండుగా బతికే అవకాశం ఉంటుందో, ఎంత నిండుగా ఎదిగే అవకాశం ఉంటుందో అది ప్రతి ఒక్కరికి సమానంగా దక్కాలి. కులమని గాదు, ఆడా మగా అనికాదు, పట్టణవాసులు, గ్రామీణవాసులు అనిగాదు, ఆదివాసులు, ఇంకొకరు అనిగాదు - అందరికీ సమానంగా దక్కాలి. అటువంటి అభివృద్ధి మనకు కావాలి. దానికి భిన్నంగా ప్రజానీకానికి కనీస జీవనం కల్పిస్తున్న ప్రకృతి వనరులను మొత్తం తీసుకొని పెట్టుబడిదారీ కంపెనీల లాభాల వేటకు అప్పగించేసి మీ చావు మీరు చావండి, బికారులుగండి అనే అభివృద్ధి పంథాను అనుస రిస్తున్నారు. దాన్ని అందరం గట్టిగా వ్యతిరేకిద్దాం. హక్కులు కల్పిస్తున్నామని చెపుతూ ఏ రకంగా వాటిని వాళ్లు కుదించి, వక్రీకరించి, తల్లకిందులు చేస్తున్నారో దాన్ని గుర్తించి, విశ్లేషించి వ్యతిరేకిద్దాం. ప్రజల కనీస జీవన ప్రమాణాలను, సమాన అభివృద్ధి హక్కును కాపాడుకుందామని, ఈ ప్రయత్నంలో అన్ని ఉద్యమాలూ కలిసిరావాలని కోరుతూ నేను సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

(మానవహక్కుల వేదిక బహిరంగసభ "అభివృద్ధి - సహజవనరుల దోపిడి" - అమలాపురం, 23-8-2009)